

mait, amelyet kutak, vermek, cölöpszerkezetű épületek és félig földbe mélyített gazdasági épületek maradványai jeleztek. A feltárások tisztázták, hogy a falu valójában kelet felé, a legelő területén folytatódik, ahol igen intenzív telepjelenségeket figyeltünk meg. Az eddig feltárt keskeny sávban legalább öt cölöpszerkezetes, belsőoszttatú ház oszlophelyeit találtuk meg, amelyek közül néhányat paticsomladék fedett. Az épületek mellett vermek, gödrök, félig földbe mélyített kemencék, és a telep bolygatatlan kultúrrétegéből előkerülő gazdag leletanyag jellemezte a 13–15. századi megtelepedést.

A Nagyberek széléhez közel, feltárási területünk határán három, egymáshoz közel eltemetett, azonos tájolású, mellékletek nélküli zsugorított csontvázat találtunk, amelyek keletkezése, a mellékletek hiánya és a környező objektumok leletszűkössége miatt, egyelőre bizonytalan.

FÁBIÁN SZILVIA

21. Balatonlelle, Országúti-dűlő

(Somogy megye) R

A Somogy Megyei Múzeumok Igazgatóságának irányítása alatt 2002-ben feltárt lelőhelyhez (M7/S-16) tartozó újabb régészeti objektumokat tártunk fel 2003. május 27. és június 5. között. Ezen a területen, az épülő M7 autópálya 139,950 km és 139,975 km közti szakaszán, összesen 545 m² területen végeztünk régészeti feltárást.

Ennek során a felszínen megfigyelt gödörkomplexumokon kívül csupán néhány kisebb gödör került elő, melyek a nagyméretű gödörkomplexum körül helyezkedtek el. Körülöttük minden irányban néhány méteres leletmentes sávot észleltünk, ezért további felületek nyitása nem volt indokolt. A feltárt területen egy méhkas alakú tárológödörön és a nagyméretű gödörkomplexumon kívül csupán néhány kisebb gödör illetve gödöralj került elő. Ennek oka minden bizonnyal az, hogy a feltárt terület egy olyan dombtetőn található, melyet korábban már az erózió és az újkori szőlőművelés is erősen pusztított.

A régészeti objektumok mindegyike a középső rézkor végére keltezhető. A leletanyag kiemelkedő jelentőségét az adja, hogy benne keverednek a Balaton-Lasinjakultúra, a Furchenstich kerámia kultúrája és a Proto-Boleráz horizont elemei, ahol a két utóbbi dominál. A lelőhely különösen gazdag volt leletanyagban, melyből érdemes kiemelni a számos csonteszközt, orsógombot, kőeszközöket – elsősorban egy miniatúr, csiszolt kővést – és egy agyagpecsétlőt.

Valószínűleg ezen a területen a korábban feltárt lelőhely K-i széléhez értünk, de a folyamatos útépitési munkálatok miatt erre nincsen egyértelmű bizonyíték. É-i és D-i irányban a lelőhely folytatódik a nyomvonal határain kívül is. A 2002. évi feltárt terület K-i határa és az idei felület között a felszínen nem találtunk régészeti jelenségekre utaló nyomot, ám minden bizonnyal a

két feltárási terület között is folyamatos volt a rézkori megtelepedés.

HONTI SZILVIA – SIKLÓSI ZSUZSANNA

22. Balatonlelle, Római út

(Somogy megye) N, Kö

A Szőlőskislakról Balatonlellére haladó ún. Római út nyugati szélébe ásott szennyvízcsatorna árkanak régészeti felügyelete során, 2003. június 4-én a helység kútjával egy vonalban az árok metszetében vastagon átégett padlómaradványokat figyeltünk meg. A jelenség feltárását június 16–25. között végeztük el, melynek során mintegy 4×5 m területet kutattunk át, másfél méter mélységben.

Az újkori és középkori útrétegek alatt a vörösesbarna, homokos erdei talajba ásva, az út mai felszíne alatt 120–140 cm mélységben bontottuk ki egy kora népvándorlás kori ház betöltését és szerkezeti elemeit. Északnyugati sarkát az útárok, délkeleti részét a szennyvízcsatorna árka vágta át. A mintegy 25 cm mélyen a földbe ásott ház tájolása a fő égtájakhoz igazodik. Az alapgödör formája szabályos téglalap, mintegy 4,6×3,3 m alapterülettel. Sarkaiban 25–35 cm átmérőjű cölöplyukak, amelyek mélysége a külső szinttől mérve eléri az 1 méteres mélységet is. A falak vonalában mind a négy oldalon 1-1 cölöplyuk. Az alapgödör alját vastagon, helyenként a 10 cm-t is meghaladó, átégett padló fedi. A ház padlóján nagy mennyiségű agyagnehezék került szét (felszedésük közben 88 nehezéket határoztunk meg), többségük az északi részen található.

A feltárt épület szerkezete és jellege teljesen megegyezik a 2002-ben a Felső-gamászi dűlőben (M7 S-16) feltárt két épületével, melyeket korhatározó leletanyaguk a 6. sz. második harmadára keltez és az itt élt langobardokkal hoz kapcsolatba. Az idei ásatás jelentősége a ház külső járószintjének megtalálásában és a korszak új kerámiajegyeinek felismerésében rejlik. Az újabb épület elhelyezkedése megerősített korábbi sejtésünkben: a Forró-árokval párhuzamosan, kb. ettől nyugatra 80–100 m távolságban egy nagyobb kora népvándorlás kori település húzódik.

SÓFALVI ANDRÁS

23. Balatonszárszó, Kis-erdei-dűlő

(Somogy megye) U

A részletes tanulmányt lásd a 17. oldalon!

OROSS KRISZTIÁN

24. Balatonszemes, Egyenes-dűlő

(Somogy megye) U, R, B, LT, Ró

A lelőhely (M7/S-19) Balatonszemestől nyugatra, a leendő M7 autópálya nyomvonalán létesítendő csomópontot a mostani 7-es országúttal összekötő ÉNy–DK irányú új út nyomvonalában helyezkedik el. A régészeti-

leg érintett és feltárt 23 000 m² területet délen a csomópont, északon mocsaras, lápos terület határolja.

A 2003. évi ásatás megkezdésére a nyomvonalban folyó építési munkálatokkal egy időben került sor, valamint párhuzamosan végezték a csomópont északi le- és felhajtó sávjainak építés közbeni feltárását.

A terület keleti szélén a munkálatok megkezdése után röviddel megfigyelhető volt, hogy a területen két régészeti korszak jelentkezik dominánsan. Az északnyugati, mocsárhoz közel eső részen a középén húzódó fasorig, egy késő bronzkori telep és egy római kori bennszülött település objektumai kerültek elő. A terület keleti oldalán déli irányba haladva, fokozatosan megszűntek a római korra keltezhető objektumok, a felület teljes megnyitása után azonban más régészeti kultúrák objektumait is észleltük, bár jóval szerényebb számban.

A lelőhelyen mindössze két beásásból került elő a legkorábbra keltezhető régészeti emléktárgy, a *dunántúli vonaldíszes kultúra* néhány edénytöredéke. Ezek a gödrök a felület délkeleti végében, a csomópont északi szélén húzódtak. Az ettől nyugati irányban lévő felhajtósávokban folytatott feltárások során több, erre a korszakra keltezhető beásás is előfordult.

Néhány esetben a felületen elszórtan előfordultak a *késő rézkori* boleráz-badeni kultúra telepéhez tartozó gödrök is. Egyik beásásban egy nagyméretű tárolóedény alsó részét bontottuk ki, a hombár alatt több rétegben számos összetört edényt tártunk fel.

A bronzkori kultúrák legkorábbi képviselőjeként a *kora bronzkori* Somogyvár-Vinkovci-kultúra három gödrét kell megemlítenünk. A bekötőút nyomvonalának teljes területén nagy számban bontottuk ki a *késő bronzkori* halomsíros kultúra legkorábbi szakaszára jellemző leletanyagot tartalmazó beásásokat. Az egyik gödörben nagy mennyiségű kerámiatöredék, valamint ép edény mellett a beásás falához szorítva egy csecsemő zsugorított csontvázát is megtaláltuk. A kerámián kívül szép számban találtunk megmunkált kőeszközöket és jelentős mennyiségű őrlőkőtöredéket. Az egyik gödörben egy vastag, kalcinát növényi magvakból álló réteget is feltártunk. A késő bronzkori objektumok között néhány esetben az urnamezős kultúra jellegzetes leletanyaga került elő.

A terület legösszetettebb objektumcsoportja már a *késő vaskorhoz* és a *római korhoz* köthető. Az objektumokból előkerült leletanyag mellett kirajzolódik egy római kori bennszülött telep szerkezetének egy része. A nyomvonalat a terület középső harmadában egy megközelítőleg észak–déli irányú árok szeli át, mintegy százhatvan méter hosszán, amelynek jelentősége abban rejlik, hogy ettől keletre csupán egyetlen olyan gödröt tártunk fel, amelyből a kelta, illetve római korra keltezhető leletanyag került elő. Ezzel szemben az ároktól nyugatra egy falusias jellegű település számos különböző típusú objektumát figyeltük meg, a korszak jellegzetes leletanyagával. Ezért az észak–déli irányú árkot, mindenképpen a telep kerítőárkaként kell értelmeznünk. Csekély méretei miatt védelmi funkciót aligha láthatott

el, azonban markánsan jelzi az árkon belüli terület zárt-ságát.

Az ároktól nyugatra, a terület északnyugati és középső részein tizenegy félig földbe mélyített házat tártunk fel, amelyek az árok irányával megegyezően, három párhuzamos észak–déli irányú vonalon helyezkednek el. Különösen figyelemre méltó az a félig földbe mélyített ház, amelynek betöltésében markánsan jelentkezett a lakóobjektum föld feletti szerkezetét jelző, bedőlt, paticsos omladék. A házak közötti térségen nagy számban tártunk fel tároló- és hulladékgödröket, valamint egy téglalap alakú, gazdasági jellegű építményt és egy kutat is, amelyben csak a betöltésben észlelt elkorhadt deszkadarabok utaltak a kútszerkezet hajdani meglétére. A kút alját, amely erősen iszapos volt, nagyméretű kövekkel rakták ki. A telep ezen részeinek objektumaiból jellegzetes kelta edények római kerámiával keveredve kerültek elő, amely azt bizonyítja, hogy a késő vaskor anyagi kultúrája – az előkerült terra sigillata és egyéb, jól keltezhető római kori kerámiatípusok tanúsága alapján – egészen a Kr. u. 2–3. század fordulójáig jelen volt a telep életében.

A terület déli részén több gazdasági jellegű objektumot tártunk fel. Előkerült egy nagyjából négyzet alakú, nyolc nagyobb cölöplyuk által alkotott cölöpszerkezetes építmény, amelynek keleti oldalához három kisebb cölöplyuk csatlakozott. Gazdasági jellegű teleprészre utal az itt előkerült négy kemence is, amelyek közül egy fazekaskemencének megmaradt hamusgödörhöz csatlakozó szája, valamint az altalaj szintje alatt néhány centiméterrel az agyagból készült, átluggatott rostély is. Betöltéséből nagy mennyiségű római kori kerámia került elő. Kevésbé jó állapotban maradt meg egy másik kemence, amelynek betöltésében a fentebb leírt edényégető kemence rostélyához hasonló agyagtömböket találtunk. A másik két kemence esetében rostélymaradványokat nem észleltünk, jól megfigyelhető volt viszont tapasztott sütőfelületük, amelyek közül csak egy esetben figyelhetünk meg kerámiaalapozást.

A telephatároló árok és a településhez köthető objektumok jól megfigyelhetőek voltak a le- és felhajtóágak ásatásai során is, valamint a település számos objektuma került elő a csomópont korábbi feltárása során, amelyből arra következtethetünk, hogy egy nagy kiterjedésű, a késő vaskortól a Kr. u. 2–3. századig folyamatosan lakott település maradványaira bukkantunk. A telep későbbi sorsáról nincsenek információink, a három ásatás területéről nem ismerünk olyan leletanyagot, amely áthidalná a Kr. u. 2–3. század fordulójára és a csomópont területén előkerült Kr. u. 5. századi sírok közötti hiátust.

SERLEGI GÁBOR

25. Balatonszemes, Rádpusztá

(Somogy megye)

2003. december 1-jén elvégeztük a Balatonszemeshez tartozó Rádpusztán álló középkori templomrom digitális,